

BEYREK'İN VASIYETİ VE TÜRK KÜLTÜR HAYATINDA VASİYET FİKRİ*

Dr. Doğan KAYA

Dede Korkut Kitabı, Türk dili yadigârlarının başında gelir. Onun bu vasa sâhip olmasının tabiîki sebepleri vardır. Dil, sosyal hayat, coğrafya, düşünce, inanç, târih, gelenek, töre ve dünyâ görüşü bakımından Türk hayatının izlerini aksettirmesi, Dede Korkut'u Türk kültürü temel eserleri arasına sokmuştur.

Eserde yer alan on iki hikâyede rastladığımız temalar ve motifler, Türk düşünce ve inanç sistemiyle alâkalıdır. Biz bu çalışmamızda, eserde son hikâyeye olarak yer alan "İç Oğuz Taş Oğuz Âsi Olup Beyrek Öldüğü Boyı"ndan hareketle vasiyet konusu üzerinde duracak, buna bağlı olarak Türk târih ve edebiyatında vasiyet fikrine temas edeceğiz. Bunlar; çeşitli yönleriyle önem arz eden *Seyrek*, *Oğuz Kağan*, *Manas*, *Kültigin*, *Alpaslan*, *Osman Gâzi*, *Çelebi Mehmet*, *Babür Şah* ve Mustafa Kemâl Atatürk'ün vasiyetleridir.

Bir kişinin ölümünden sonra yapılmasını arzu ettiği dilekler diyebileceğimiz vasiyet, târih boyunca Türk kültür hayatında yer alan bir olgudur. Yukarıda adlarını zikrettiğimiz destan kahramanlarının veya târihî şahsiyetlerin vasiyetlerinin niteliğine geçmeden evvel, Beyrek'in vasiyeti üzerinde duralım.

Beyrek'in Vasiyeti

"İç Oğuz Taş Oğuz Asi Olup Beyrek öldüğü Boyı"nda şu şekilde cereyan eder:

Âdet olduğu üzere, İç Oğuz ve Dış Oğuz yıgnak olduğu bir zamanda, İç Oğuz beyi Kazan, evini yağmalatır. Ancak bu sefer Dış Oğuz'u yağmaya çağırmaz. Buna kızan Dış Oğuz beyleri, Kazan'a düşman olu. Dış Oğuz beyi ve aynı zamanda Kazan'ın dayısı Aruz, belerini toplar ve kendilerinden kız alan, ancak İç Oğuz beylerinden olan Beyrek'i de kendi saflarına çekmeyi teklif eder. Şâyet Beyrek bunu reddederse öldürülecektir. Haber gönderilir, Beyrek gelir. Beyrek yapılan teklifi kabul etmez. Zirâ Kazan'ın çok iyiliğini görmüştür.

---

* Yayımlandığı Yer: *Erciyes*, XVII (202), Ekim 1994, s. 15-18.

Bunun üzerine Aruz, kılıcını çıkarıp yüz parça da olsa Kazan'dan ayrılmayacağını söyleyen Beyrek'i sağ uyluğundan yaralar. Aruz'un beyleri, Beyrek'i atına bindirip "oda"sına gönderirler. Öleceğini anlayan Beyrek, yiğitlerine şu vasiyette bulunur:

*"Yiğitlerüm Aruz oğlu Basat gelmedin
 İlüm günüm çapılmadın
 Kaytabanda devlerüm buzlatmadın
 Kara koçda kazılık atum kişnetmedin
 Ağca koyunlarum mañrişmadın
 Ağca yüzlü kızum gelinüm eñşişmedin
 Ağca yüzlü görklümi aruz oğlu Basat gelüp almadın
 İlüm günüm çapmadın
 Kazan mana yetişsün
 Menüm kanum Aruz'a komasun
 Ağca yüzlü görklümi oğluna alı virsün
 Âhret hakkını helâl itsün
 Beyrek padişahlar padişahu Hakka vasıl oldı
 Bellü bilsün" (Ergin, 1964; 119)*

Kazan, Beyrek'in tuzağa düşürülüp öldürülmesine çok üzülür. İntikamını almak için Dış Oğuz'la savaşır ve sonunda dayısı Aruz'u öldürüp başını kestirir.

Burada bir sosyal gerçekle karşı karşıyayız. Beyrek, vasiyetinde bazı tereddütlerini dile getirir. Vakit geçirmeden Kazan'ın yetişip kanını Aruz'a bırakmamasını, sevgilisini oğluna almasını ister. Aksi halde Aruz oğlu Basat'ın gelip evini yağmalayacağına şüphesi yoktur. Zirâ Türk töresinde yenilenin evi ve diğer mal varlığı yağmalanır. Develerin bağırması, atların kişnemesi, koyunların meleşmesi, evdeki kızın gelinin ağlaşması, bir yağma anının tasvirinden başka bir şey değildir. Yağmalayan kişi kız-gelin, mal-mülk ve hayvan demeden her şeyi elde etmek ister. Bu, daha önce de böyle olduğu için, Beyrek başına geleceğini tahmin etmektedir.

Hikâyede, bir husus daha dikkatimizi çekmektedir. Beyrek, kendisine Kazan'ı terk edip Dış Oğuz tarafına geçmesi teklif edildiğinde, gayet haklı olarak reddeder. Bunun sebebini şöyle açıklar:

*“Men Kazanun nimetini çok yimişem
 Bilmez-isem gözüme tursun
 Kara koçda kazılık atına çok binmişem
 Bilmez-isem mana tabut olsun
 Yahşı kaftanların çok geymişem
 Bilmez-isem kefenüm olsun
 Ala bergâh otağına çok girmişem
 Bilmez-isem mana zindan olsun
 Men Kazadan dönmezem bellü bilgil”* (Ergin; 118)

Burada, Türk'ün ekmeğini yediği suyunu içtiği, iyiliğini gördüğü yere ihânet etmemesinin güzel bir örneğini görüyoruz. İyilik bilme, minnet duyma fikri olarak karşımıza çıkan, yemin ve namus özü hükmünde olan bu durum, “Tuz-ekmek hakkı” diye nitelediğimiz telakkîden başka bir şey değildir. Tuz-ekmek hakkı, “...hayatımızda, dostluk, vefâ, arkadaşlık, sadâkat insanlık, samimiyet, merdlik ve dürüstlük... gibi türlü kavramları içine alan zengin bir klişedir.” (Elçin, 1966; 164)

Segrek'in Vasiyeti

Dede Korkut Kitabı'ndaki “Uşun Koca Oğlu Segrek Boyı” nda Segrek annesine ve babasına, Alınca kalesinde esir olan kardeşi Egrek'i kurtarmaya gideceğini söyler; bunda da kararlıdır. Anne ve babası, gitmesini itemez; Kazan'dan yardım isterler. Kazan onlara Segrek'i evlendirmelerini bildirir. Denilen yapılır ve Segrek evlendirilir. Segrek, kıza, kardeşi Egrek'i kurtarmadan beraber olmayacağını söyler. Hazırlığını yapar, atına biner ve kıza şunu söyler:

“Kız, sen mana bir yıl bakgıl, bir yılda gelmez isem iki yıl bakgıl, iki yılda gemmez isem üç yıl bakgıl, gelmez isem, ol vakıt menüm öldüğümü bilesin, aygır atum boğazlayup aşum virgil, gözün kimi tutar ise könlün kimi sever-ise ana vargıl.” (Ergin; 103)

Görüldüğü gibi Segrek eşinden kendisini üç yıl beklemesini istemektedir. Bu müddet içinde gelmezse, başka biriyle evlenmesine rıza gösterir. Kız ise, Segrek'e gelinceye kadar kendisini bekleyeceğini altı yol ayırımına çadır dikip gelenden geçenden haber soracağını söyler.

Oğuz Kağan'ın Vasiyeti

Reşideddin Oğuznâmesi'nde Oğuz, yaptığı fetihler neticesinde yurduna döner ve bunun şerefine toy verir. Düzenlenen toyda doksan bin koç ve doksan bir kısrak kesilmesini emreder. Toy sırasında altı oğlu (Gün, Ay, Yıldız, Gök, Dağ, Deniz) ava gider ve dönüşte, babalarının paylaşırması için bir yay ile üç ok getirirler. Oğuz, yayı üçe bölüp küçük oğullarına verir. Yay verdiklerine "Bozok", ok verdiklerine "Üçok" der. Ölümünden sonra, oğullarının birlikte hareket etmelerini, herkesin kendi yerini ve rütbesini bilmesini ister. Yay verilenler üstte ve sağ kol, ok verilenler ise altta ve sol kol olacaktır. Oğuz, öldükten sonra başa geçmesi için bir de veliaht tayin eder; bu "Gün" dür (Togan, 1982; 40-50).

Oğuz, Türklerin ilk fatih atasıdır. Oğuz'un hayatı boyunca düşündüğü tek şey vardır; cihanı ele geçirmek. Gençlik yıllarında verdiği bir ziyâfette; "*Kün tug bolgıl, kök kurıkan* (Güneş tuğ, gök çadır olsun)" diyerek, bu düşüncesini açıkça dile getirmiştir. Oğuz daha sonra uzun yıllar süren ve sürekli devam eden seferlere çıkmıştır. Neticede, Çin, Hindistan, İran, Azerbaycan, Irak, Suriye, Mısır, Anadolu ve hatta Frenk ülkelerini zaptederek, ilk cihan hakimi olmuştur. Oğuz, cihanı ele geçirmek hususunda kendisini tanrıya karşı borçlu hissetmiştir.

"Kök tengrige men ötedim

Senlerge bire men yurtum

(Gök Tanrı'ya ben borcumu ödedim; yurdumu sizlere veriyorum)." (Ergin, I, 1970; 29)

Oğuz, ülkesini oğullarına bırakırken, Reşideddin Oğuznâmesinde gördüğümüz gibi, ok ve yayı kırıp taksim etmek suretiyle, gelecek nesle vasiyet niteliğinde birtakım mesajlar vermiştir. Oğuz'un vasiyeti şudur: Eyalet diyebileceğimiz sistemle merkezi idareye bağlanmak, böylelikle ülkenin yönetiminde merkezin yükünü hafifletmek, ülkeyi ilgilendiren önemli meselelerde bir araya gelmek ve birlikte hareket etmek, sonsuza kadar cihâna hâkim olmak.

Manas'ın Vasiyeti

Manas, Kırgız Türklerine ait oldukça hacimli bir destandır. Denilebilir ki, Kırgızların töreleri, iç dünyaları, hayat tarzları, tıbbî bilgiler, çeşitli folklorik unsurlar bu destanda toplanmıştır.

Manas, Sarı Nogay kabilesinden Yakıp Han'ın oğludur. Destan, Manas'ın Çinlilere, Sartlara ve kendisine karşı çıkan birçok kabilelere karşı verdiği mücâdeleler ve zaferler ile doludur. Er Manas öleceği sırada yanında bulunan hanımı Kanıkey'e şunları söyler:

“Sevgilim elini ver, Tanrı'dan ölümümü diledim. Ben ölürsem, Kanıkey'ciğim, bu ırmağın sahilinde göçüp konma, Yangın sonunda meydana gelen kapkara bozkır gibi fena koku çıkarma, Düşüncesiz yatıp zulme duçar olma. Dikkatsizlik edip başını belâya sokma. Benim ölümümden sonra Talas'tan kaç ve baban Temirhan'a git. Oraya vardıktan sonra Semetey'e ok ve yay yaptırıp ver. Dayısı İsmâil'in terbiyesinde talim görsün. Boynuna tomar bağla. Ata-anasının kim olduğunu bilmeden büyüsün. On iki yaşına geldiği zaman, ok geçmez zırh giydir ve babasının kim olduğunu o zaman öğrensin, ruhlara sığsın. Azizem Kanıkey! Ben öldükten sonra Talas senin yaşayacağın yer olmaz. Fena ağalar ve kardeşler benden sonra sana düşman olacaklar. Abike, Köbeş denen iki şirret Suybit, Kaçkar dört haram, Akıbay, Kölbey altı haram bunlar birleşip sana fenalık yapacaklar. Topladığın mal, servet üzerine kaldıracaklar... Altı şirret birleşip saldıracaklar. Ben öldükten sonra sen beni mezara gömsen, kan döktüğüm düşmanlar, elimin dokunduğu şirretler var. Bunlar ölmüş Manas'tan oç alacaklar. Beni Bakay'la danışıp kimsenin bilmediği yere gömünüz. Asil kadın Kanıkey, sevdiğinin ölüsünü kimsenin bilmeyeceği yere gömeceğine söz ver!

.....

Ecelim gelir, ben ölürsem oğlum Semetey yetim kalacak. Abuke, Kebeş denen iki herif ona hakaret ederek göç sırasında gök öküze bindirmesinler, geceleri koyun ağılı yanına köpekle beraber yatırmaları! Kanıkey, sen çocuğumuzu bu zâlimlerin eline bırakma; Büyükbabası Karahan'a götür. Oğlum on iki yaşına geldiği zaman eline tüfek ver ve Talas'ın yolunu göster.”
(İnan, 1985; 148-149)

Kültigin'in Vasiyeti

Kültigin (684-731), 681'e Göktürk Devletini yeniden kuran İltiş Kağan'ın oğlu ve Bilge Kağanın küçük kardeşidir. Bilge ve Kültigin zamanında Göktürk Devleti, eski canlılığına kavuşmuş, civardaki kavimler tekrar kendilerine tabi kılınmıştır. Dokuz-Oğuzlarla yapılan savaş esnasında, bir saldırı üzerine karargahında öldürülmüştür. Ölümünden bir yıl sonra (732), ağabeyi Bilge Kağan, O'nun adına bir abide dikmiştir. Abidede, devleti yönetenlerle yönetilenlerin vazifeleri, Türk dünyasının sosyal muhtevası, Türk'ün töresi, medeniyeti gibi hususlar yer almıştır. Bunların yanı sıra mühim bir husus daha görürüz ki, o da, yaklaşık on üç asır öncesine ait Türk ikazıdır. Bengü (ebedî) taşlarda bize yüzyıllar öncesinden verilen bu mesaj, vasiyet niteliğindedir.

Aşağıya altığımız sözler Orhun Âbidelerinden Kültigin Abidesi'nin, Güney Cephesinde geçmektedir. Aynı sözler Bilge Kağan Abidesi'nin Kuzey Cephesinde de yer almıştır.

“Çin milletinin sözü tatlı, ipek kumaşı yumuşak imiş. Tatlı sözle, yumuşak ipek kumaşla aldatıp uzak milleti öylece yaklaştırmış. Yaklaştırdıktan sonra, kötü şeyleri o zaman düşünürmüş. İyi bilgili insanı, iyi cesur insanı yürütmezmiş. Bir insan yanılrsa kabilesi, milleti, akrabasına kadar barındırmazmış. Tatlı sözüne, yumuşak ipek kumaşına aldanıp çok çok, Türk milleti, öldün; Türk milleti, öleceksin! Güneyde Çoğay ormanına, Tögültün ovasına konayım dersen, Türk milleti öleceksin!

Orda kötü kişi şöyle öğretiyormuş: Uzak ise kötü mal verir, yakın ise iyi mal verir diyip öyle öğretiyormuş. Bilgi bilmez kişi o sözü alıp, yakına gidip, çok insan, öldün! O yere doğru gidersen, Türk milleti öleceksin! O yere doğru gidersen, Türk milleti öleceksin! Ötüken yerinde oturup kervan, kabile gönderirsen hiç bir sıkıntın yoktur. Ötüken ormanında oturursan ebediyen il tutarak oturacaksın.

.....

Türk beyleri, milleti, bunu işitin! Türk milletini toplayıp il tutacağını burda vurdum. Yanılıp öleceğini yine burda vurdum. Her ne sözüm varsa ebedî taşa vurdum. Ona bakarak bilin. Şimdiki Türk

milleti, beyleri, bu zamanda itaat eden beyler olarak mı yanılacaksınız?"
(Ergin, II, 1970; 2-3)

Kültigin burada, Türklerin her zaman dikkatli olmasını, düşmanın hilelerine aldanmamasını, esarete düşmemesini hararetle arzu etmektedir.

Osman Gazi'nin Vasiyeti

Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi (1258-1326), yaptığı mühim işlerden sonra, ölmeden önce oğlu Orhan Gazi (1281-1362)' ye şu vasiyette bulunur;

*"Ama budur vasiyetim güzelce kulak tut
Bundan böyle dünya mihnetini sen de unut
Dileğim, bu ey devlet ve ikbalin sahibi
Kaptırmayasın asla zulmün yoluna kendini
Adaletle eylegil bu dünyayı abad
Edilmelisin Rum ülkesinde daima yad
Cihad uğruna harca emeklerini durma
Gaza töresinden adımı unutturma
Bilginlere eksiksiz eyle saygını tamam
Şeriatin hükmü böylelikle bulsun nizam
Bir bilginin adını nerede duymuş olsan
Sevgini ilgini göstermelisin ona sen
Malla, asker çokluğu eni mağrur etmesin
Şeriat ehli de kapından uzak düşmesin
.....*

Gece gündüz halkı toplumu korumaya bak

Dilersen Rabb'inin lutfu sana yakın olmak." (Hoca sadedin Efendi, 1974; 51-52)

Osman Gâzi, bu vasiyetinde Orhan'ın kendisine zulme kaptırmamasını, adaletten şaşmamasını, cihat için gayret sarf etmesini, bilginlere saygı göstermesini ve onları korumasını, mal ve asker sayısı ile gururlanmamasını, şeriata bağlı kalmasını, halkı gözetmesini ister.

Bu sözler sadece Orhan Gâzi'ye değil aynı zamanda kendisinden sonra gelen Osmanlı padişahlarına düstur olmuştur. Haktan, adaletten, doğruluktan mertlikten, tavazudan, basiretten ve diğer mümtaz

özelliklerdendir ki, bu padişahlar cihanın en büyük imparatorluğunu vücuda getirmişlerdir.

Alpaslan'ın Vasiyeti

Sultan Alpaslan (1029-1072), 26 Ağustos 1071'de Malazgirt Meydan Muharebesi öncesi beyaz elbiseler giyinir, askerleriyle Cuma namazını kılar, atının kuyruğunu bizzat bağlar, ok ve yayını bırakıp kılıcını ve topuzunu eline alarak yüksek bir yere çıkar ve askerlerine şöyle hitap eder:

“Biz ne kadar az olursak olalım, onlar (Bizanslılar) ne kadar çok ularlarsa olsunlar, bütün Müslümanların minberlerde bizim için dua ettikleri şu saatte, kendimi düşman üzerine atmak istiyorum. Ya muzaffer olur gayeme ulaşırım; veya şehit olarak Cennet'e giderim. Sizlerden beni takip etmeyi tercih edenler, takip etsin. Ayrılmayı tercih edenler gitsinler. Burada emreden sultan ve emredilen asker yoktur. Zira bugün ben de ancak sizlerden biriyim, sizlerle birlikte savaşan gaziyim. Beni takip edenler ve nefislerini Yüce Allah'a adayarlardan şehit olanlar Cennet'e, sağ kalanlar ise ganimete kavuşacaklardır. Ayrılanları ahrette ateş; dünyâda da alçaklık beklemektedir.” (Alptekin, 1988; 125)

Alpaslan, bu konuşmasında arzularını, “ölürsek şehit, kalırsak gaziyiz” düşüncesinde topluyor. Şehitliğin Cennet'te en yüce mertebe, gaziliğin hayat süresinde şerefli bir rütbe olduğuna inanan askerler elbetteki bu çağrıya büyük bir iştiyakla katılmışlardır. Ayakta kalabilme ve üstün olmanın en önemli şartı, birlikte hareket etmektir. Alpaslan da bu sözleri, hiç şüphe yok ki, bu gâye ile söylemiştir.

Çelebi Mehmed'in Vasiyeti

Fetret Devri (1402-1413) sonrası tahta geçen, Timur (1336-1405)'un Yıldırım Bayezit (1360-1403)'e karşı sağladığı üstünlükten sonra ülkede başlayan kargaşalığa son vererek, tekrar dirliği düzeni sağlayan Çelebi Mehmet (1389-1421), ölüm döşeginde şunları söyler:

“Tez ulu oğlum Murad'ı getirin, Ben hod bu döşekten kurtulmazım. Murad gelmeden ben ölürüm, memleket birbirine tokuşur. Tedârik edin vefatım duyulmaya.” (Öztuna, 1977; 383)

Sultan Çelebi Mehmet, ölümüyle birlikte ülkede kargaşa çıkabileceğinden korkar. Zira, kendisi buna şahit olmuştur. Babaları

Yıldırım Bayezid'i, Timur esir alınca, Süleyman, Musa, Mehmed ve İsa taht kavgalarına başlamıştır; on bir yıl ülkede kargaşalığın hüküm sürmesine sebep olmuşlardır. Bu sebeple Çelebi Mehmed vasiyetinde, ülkenin ikinci bir "Fetrat Devri" ni yaşamamasını arzu eder.

Bâbur'un Vasiyeti

Hindistan'daki Babürlü (Gürkanlı) devletinin kurucusu olan Gazi Zahiraddin Muhammed Babür (1483-1530)'ün hayatı pek çok macera ile doludur. Çocukluğu ve gençliği sefaletle geçmiştir. Sonra hükümdar olmuş, ömrünün yirmi yılını Asya'yı elde etmek için harcamıştır. Sonunda Hindistan'da kurduğu devlet, yüzyıllarca bâkî kalmıştır.

Bâbü Şah, ölüm döşeginde iken yanında oğlu Hümâyun'u görür ve şunları söyler:

"Eğer Allah tahtı sana nasip ederse, kardeşlerini öldürme, onları gözet." (Gerenard, 1971; 190)

Babür bu sözleri, Hümâyun'a güvenememesi ve bütün çocuklarına karşı son derece muhabbetkâr olması sebebiyle söylemiştir.

Fatih Sultan Mehmed (1432—1481) ise, "Kanunname" sine, devletin bekası için gerekirse şehzadelerin öldürülebileceği maddesini koymuştur.

Mustafa Kemal Atatürk'ün Vasiyeti

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün, ülkenin geleceği ile ilgili olarak pek çok sözü vardır. Ancak, onun "Gençliğe Hitabe" sinin, devlet ile içtimaî hayat bazında söylenmiş sözler arasında mümtaz bir yeri vardır. Gençliğe Hitabe, verdiği mesaj bakımından Atatürk'ün vasiyeti niteliğindedir. Nitekim Atatürk hitabesinde mühim noktalara temas eder. Bunları şöyle özetleyebiliriz;

Türk gençliğinin en önemli vazifesi Türk istiklâlini ve cumhuriyetini sonsuza kadar korumak ve müdafaa etmektir. Bu, varlığının ve istiklalinin esasını teşkil eder. Ülke düşman istilâsına uğrasa; idareciler gaflet, delâlet ve hıyanet içinde bulunsa da, millet oldukça fakir duruma düşse de, Türk genci bu vazifesini

unutmamalıdır. Bunun için ihtiyaç duyulacak kudret ise damarlarda mevcut olan asıl kandardır.

SONUÇ

Doğum ve evlenmeden sonra hayatın geçiş dönemlerinin sonuncusu olan ölüme karşı takınılan tavır, tarih boyunca çeşitli veçheleri ile kendini göstermiştir. Bu tavır, ölüm öncesi, ölüm sırası ve ölüm sonrası olmak üzere üç cepheidir.

Şüphesiz ki insan, her canlı gibi ölümlüdür. İnsanların ömür boyu çeşitli istekleri, heyecanları, ihtirasları, ve vasiyetleri vardır. Hele bu insanlar, ülkeyi idare eden, devletin ve milletin bekâsı ile doğrudan ilgili olan, padişah ve hakan veya bey ise, bu arzular ve vasiyetler daha farklı şekilde tezahür eder. Şurasını da söyleyelim ki, Kur'an; *"birinize ölüm geldiği zaman, eğer bir hayır (mal) bırakacaksa, anaya, babaya, yakınlarla uygun biçimde vasiyet etmek Allah'tan korkanlar üzerine borçtur* (Bakara Su. Ayet.180)." (Ateş; 26) şeklinde vasiyete cevaz vermektedir.

Biz bu çalışmamızda, Türk kültür hayatının izlerini aksettiren kahramanların (Oğuz Kağan, Manas, Beyrek, Segrek) ve tarih içindeki ehemmiyetine göre tespit ettiğimiz ülkeyi idare eden devlet adamlarının (Kültigin, Alpaslan, Osman Gazi, Çelebi Mehmet, Babur Şah ve Mustafa Kemâl Atatürk) vasiyetlerine temas ettik. Gördük ki, vasiyetler yüksek idealler ile doludur, bunları şu şekilde göstermemiz mümkündür:

1. Nâmusa hâlel gelmemesi, malın mülkün elden çıkmaması (Beyrek),
2. Eşler arasındaki anlayışın gerekliliği (Seyrek),
3. Ülkenin idâresinde iş bölümü yapmak, merkeze bağlı kalmak (Oğuz Kağan),
4. Velihtin üstün derecede yetiştirilmesi (Manas).
5. Milletin düşmandan gelecek tehlikeye karşı her an dikkatli olması (Kültigin),
6. Ülkeyi idâre edenlerin dünyâ malı ve gururlanmaması, zulme kapılmaması, adalet ve şeriaten şaşmaması, bilginleri gözetmesi (Osman Gâzi).

7. Vatan ve din uğruna şehit ve gazi olmanın en büyük şeref sayılması (Alpaslan).

8. Ülkenin istikbali için en büyük tehlike olan tefrikaya düşülmemesi (Çelebi Mehmet, Babür).

9. Gençlere ve halka düşen en büyük vazifenin istiklâl ve cumhuriyetin korunması olması (Mustafa Kemâl Atatürk) dır.

Türk edebiyatından ve tarihinden seçtiğimiz kahramanların vasiyetleri, bir bakıma Türk'ün iç dünyasını, inancını ve mefkûresini ihtivâ eder. Bu vasiyetler, aynı zamanda Türk'ün, aile hayatından milletin ve devletin bekasına kadar, lüzumlu olan hasletlerin mecmuu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça:

- ALPTEKİN, Coşkun (1988), *Doğuştan Günümüze İslâm Tarihi*, C. VII, İstanbul.
- ATEŞ, Süleyman, (Tarihsiz), *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali*, Ankara.
- ELÇİN, Şükrü, (1966), *Tuz-Ekmek Hakkı Deyimi Üzerine, Reşit Rahmeti Arat İçin*, Ankara.
- ERGİN, Muharrem, (1964), *Dede Korkut Kitabı*, Ankara.
- ERGİN, Muharrem, I, (1970), *Oğuz Kağan Destanı*, Ankara.
- ERGİN, Muharrem, II, (1970), *Orhun Abideleri*, Ankara.
- GERENARD, Fernand, (1971), *Babür* (Çev. Orhan YÜKSEL), İstanbul.
- Hoca Sadedin Efendi, (1974), *Tacü't-Tevarih* (Haz. İsmet PARMAKSIZOĞLU), İstanbul.
- İNAN, Abdülkadir, (1985), *Manas Destanı*, Ankara.
- ÖRNEK, Sedat Veyis, (1979), *Anadolu Folklorunda Ölüm*, Ankara.
- ÖZTUNA, Yılmaz, (1977), *Büyük Türkiye Tarihi*, C. II, İstanbul.
- TOGAN, A. Zeki Velidi, (1982), *Oğuz Destanı*, İstanbul.

